

Friese

IJsselmeerkustgebied

Uitvoeringsprogramma

UITGAVE

Uitvoeringsprogramma Het Friese IJsselmeerkustgebied is een gezamenlijke uitgave van Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren.

© juli 2023

REDACTIECOMMISSIE

Josco van Andel, Folkert Bouma, Maarten Jan Bijl, Jan Doornbos, Wim van Gorkum, Michel Huisman, Marco Kok, Sytse Kroes, Marcus Noordmans, Frederika Rollema en Ben Wagenaar

REDACTIE EN PRODUCTIE

Terwisscha & Wagenaar, Leeuwarden

DISCLAIMER

Bij de totstandkoming van deze uitgave is de grootst mogelijke zorgvuldigheid betracht. Desalniettemin kunnen de opdrachtgever en -nemer geen verantwoordelijkheid nemen of aansprakelijk worden gesteld voor mogelijk foutieve informatie.

Inhoudsopgave

	Voorwoord	5
1	Inleiding	7
1.2	Integrale gebiedsontwikkeling	7
1.3	Aanverwante programma's, projecten en financieringskansen	7
2	Ambities, opgaven en randvoorwaarden	11
2.1	Ambities	11
2.2	Opgaven	11
2.3	Selectie van initiatieven	12
3	Programma	15
3.1	Verkenningen	16
3.2	Initiatieven per deelgebied	22
4	Organisatie	45
4.1	Organisatie	45
4.2	Programmamanagement en financiën	45
4.3	Communicatie	46
4.4	Participatie	46

LEESWIJZER

In hoofdstuk 1 gaan we in op de uitdagingen die er in het gebied liggen, alsook op het voorbereidende werk op dit uitvoeringsprogramma en de middelen die beschikbaar zijn én waar mogelijk een beroep op kan worden gedaan.

In hoofdstuk 2 beschrijven we de ambities, opgaven en randvoorwaarden van het programma, waaronder de selectiecriteria om voor opname in het uitvoeringsprogramma.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de verkenningen die komend jaar plaatsvinden, alsook de selectie van projecten - waaronder de VFIJ-projecten - die opgenomen zijn in dit eerste, adaptieve uitvoeringsprogramma.

In hoofdstuk 4 vindt u de nodige informatie over de projectorganisatie, -communicatie en de mogelijkheden om mee te doen aan – en denken over – het programma de komende jaren.

Voorwoord

De komende decennia komen er aan de Friese IJsselmeerkust veel opgaven, projecten en financiële middelen samen. Met dit eerste, integrale uitvoeringsprogramma laten wij als Friese overheden en samenwerkingspartners¹ zien wat we richting 2027 aan initiatieven willen samenbrengen en realiseren.

Het programma is adaptief² en wordt jaarlijks herijkt. We werken daarbij samen met zowel stakeholders als bevolking aan een integrale ontwikkeling van het IJsselmeerkustgebied. Gebaseerd op de ambities³ die we met het gebied hebben, de opgaven die er liggen en de inventarisaties die zijn verricht. En gebaseerd op de initiatieven en wensen die de afgelopen jaren in de regio zijn opgehaald. Zoals die zijn opgetekend in het Aanbiedingsdocument dat medio 2022 door betrokken colleges en besturen is aangenomen.

Het programma bestaat uit zowel voorbereidende acties en verkenningen, lopende projecten alsook nieuwe initiatieven. Of een initiatief tot ontwikkeling komt, is mede afhankelijk van de financiering en vergunbaarheid. Maar bijvoorbeeld ook van haar bijdrage aan de ambities, brede welvaart (SDG's⁴) en uitdagingen waar we voor staan. Denk aan de klimaatverandering en het behoud van de leefbaarheid in met name het buitengebied.

Bij de uitvoering, en dus ook de financiering, zijn meerdere partijen betrokken. In de eerste plaats de initiatiefnemers en samenwerkingspartners die de eerste jaren jaarlijks zo'n € 3 miljoen steken in de verkenning, ondersteuning en uitvoering van initiatieven. Ook regionale stakeholders als terreinbeheerders, maatschappelijke organisaties en ondernemers dragen hun steentje bij. Uitgangspunt is acties en projecten die elkaar aanvullen en versterken samen, integraal te ontwikkelen. Ook om aanvullende middelen te genereren die hard nodig zijn om de wensen en ideeën die leven te kunnen realiseren. Denk daarbij aan private investeringen, maar ook fondsen en subsidies.

Met dit programma, dat parallel loopt en gelinkt is aan de nationale IJsselmeeragenda 2050, blikken we ook

alvast vooruit om iedereen de kans te geven hierop te anticiperen. Om dezelfde reden informeren we u over de lopende projecten in het kader van Versterken Friese IJsselmeerkust (VFIJ) en de voorgenomen initiatieven van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW).

Samenvattend bieden we een overzicht van wat er aan de Friese IJsselmeerkust speelt én mogelijk is. We gaan daar als overheden richting 2050, samen met bewoners, ondernemers en overige stakeholders, werk van maken door initiatieven te faciliteren en waar mogelijk financieel te ondersteunen. Op weg naar een duurzame toekomst van de kustregio die (ons) zo waardevol is.

ondertekenen door bestuurders

¹ Provincie Fryslân, gemeente Súdwest-Fryslân, gemeente De Fryske Marren en Wetterskip Fryslân.

² Dit programma beschrijft verkenningen, projecten die in uitvoering kunnen worden genomen en het zogenaamde 'laaghangend fruit'. Het programma is adaptief en wordt gaandeweg aangevuld met nieuwe, verkende, gewogen en geselecteerde projecten en opgenomen in het uitvoeringsprogramma richting 2027.

³ Zie hiervoor Ambitiedocument Het Friese IJsselmeerkustgebied (2021) en Aanbiedingsdocument Het Friese IJsselmeerkustgebied (2022).

⁴ De SDG's (Sustainable Development Goals) zijn 17 doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn omarmd door de landen die zijn aangesloten bij de Verenigde Naties (VN) en Europese Unie, waaronder Nederland.

1 Inleiding

1.1. Aanleiding en voorwerk

De Friese IJsselmeerkust staat de komende decennia voor belangrijke opgaven en transitie. Zo staan de leefbaarheid, het voorzieningenniveau en de werkgelegenheid in met name kleine kernen onder druk. Bovendien kalft de kust zelf langzaam af door weersinvloeden en peilfluctuaties, met alle gevolgen voor ondieptes, paaigebieden, stranden en het ecologisch evenwicht. Ook waterkwaliteit, verzilting, waterpeilverhoging en mogelijke kustbeveiliging en -versterking vragen de nodige aandacht.

Bovenregionaal geldt dat ook voor de energietransitie, de klimaatadaptatie, de landbouwtransitie en de achteruitgang van de natuur en biodiversiteit. Stuk voor stuk ontwikkelingen die de komende decennia ook aan de IJsselmeerkust spelen en om duurzame oplossingen vragen. Ook uit oogpunt van brede welvaart en economisch perspectief, waarin bijvoorbeeld de maritieme- en gastvrijheidssector een belangrijke rol spelen. Een en ander biedt echter ook kansen voor een integrale en gebiedsgerichte aanpak waar we met dit uitvoeringsprogramma werk van maken.

Dit is hét moment om zaken samen aan te pakken. De noodzaak is er en het tij is gunstig, gezien de vele (voorgestane) initiatieven en beschikbare, structuurversterkende middelen die aan de IJsselmeerkust vrijkomen komende decennia (zie 1.2 en 1.3). Bovendien is er de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in samenwerking en de voorbereiding (zie kader) van dit uitvoeringsprogramma.

Vooruitlopend op dit uitvoeringsprogramma is er door betrokken overheden veel geïnvesteerd in samenwerking, onderlinge afstemming en inventarisatie van initiatieven. Een ander ander is vastgelegd in de volgende documenten die als basis dienen van dit eerste, adaptieve uitvoeringsprogramma richting 2050:

- Ambitiedocument Friese IJsselmeerkustgebied (ambities, thema's, uitgangspunten, 2021)
- Aanbiedingsdocument Friese IJsselmeerkustgebied (aanzet uitvoeringsprogramma met overzicht inventarisaties en afgestemde initiatieven, 2022)

1.2 Integrale gebiedsontwikkeling

Dit Uitvoeringsprogramma (UP) betreft de integrale gebiedsontwikkeling van het Friese IJsselmeerkust-

gebied. Bij de uitvoering, en dus ook de financiering, zijn dan ook meerdere partijen betrokken. In de eerste plaats initiatiefnemers en samenwerkingspartners Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren.

Daarnaast kunnen er per onderdeel (acties of projecten) afspraken worden gemaakt met derden over deelname, eventueel over en weer, aan elkaars activiteiten. Deelnemers kunnen variëren van terreinbeheerders, private en publieke investeerders tot initiatiefnemers uit de mienskip.

Dit uitvoeringsprogramma bestaat voor een belangrijk deel uit (nadere) verkenningen van aangedragen en gewenste maatregelen (H3). Dat is nodig om tot een volledig overzicht te komen, inclusief koppelkansen, op basis waarvan selectie, prioritering en nadere (integrale) uitwerking kan plaatsvinden. Daarnaast zijn er concrete projecten opgenomen die de eerste schifting (voorselectie, zie 2.3) hebben doorlopen en waarvan verwacht mag worden dat ze (op termijn) tot uitvoering kunnen komen.

Financiering

Provinciale Staten heeft jaarlijks € 1,65 miljoen aan middelen- uit de participatie in Windpark Fryslân - beschikbaar gesteld om de initiatieven aan de IJsselmeerkust verder te brengen. Dit in de verwachting dat beide gemeenten en Wetterskip Fryslân een evenredige bijdrage leveren. Hetzij in financiële middelen dan wel in de vorm van capaciteit.

Grofweg is er de komende jaren jaarlijks € 3 miljoen beschikbaar, waarvan een deel wordt gereserveerd voor de bemensing van het projectbureau, communicatie en eventuele inhuur van kennis/capaciteit. De middelen worden tevens ingezet om initiatieven, waar mogelijk, te (co)financieren en vooral ook om externe middelen te genereren (zie 1.3). Uitgangspunt is dat het beschikbare budget minimaal verdubbeld wordt in de vorm van investeringen.

1.3 Aanverwante programma's, projecten en financieringskansen

Gezien de ambities en het aantal wensen en kansen, is het vinden van aanvullende financiering een must. We behandelen de mogelijkheden kort, niet uitputtend en voorzien ze waar mogelijk van looptijd en financiële middelen.

Versterken Friese IJsselmeerkust (VFIJ)

Sinds 2017 werken de Provincie Fryslân, de gemeenten

Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren, Wetterskip Fryslân, It Fryske Gea én het Rijk aan maatregelen die de lokaal optredende erosie, verzanding en afnemende natuurwaarde van de IJsselmeerkust ten gevolge van stroming én flexibel peilbeheer moeten keren.

Een en ander is vastgelegd in een projectplan en ontsloten via de website. Om koppelkansen te benutten worden de projecten - die inmiddels tot uitvoering komen - meegenomen in dit uitvoeringsprogramma. Voor het VFIJ-project is zo'n € 17 miljoen beschikbaar, waarvan een kleine € 5 miljoen uit de regio. Vanuit het KRW en Natura-2000 is er tevens € 2 miljoen beschikbaar voor aanvullende maatregelen.

Looptijd VFIJ:	2022 - 2025
Beschikbaar budget:	€ 19,- miljoen

Programmatiese Aanpak Grote Wateren (PAGW)

De PAGW beoogt richting 2050 'toekomstbestendige grote wateren te realiseren waar hoogwaardige natuur samengaat met een krachtige economie'. In deze aanpak werken Rijk en regionale partners samen aan het realiseren van een ecosysteem dat de gevolgen van klimaatverandering en duurzaam gebruik kan opvangen. Concreet wordt er aan de Friese IJsselmeerkust ingezet op:

- herstel van natuurlijke processen;
- geleidelijke overgangen tussen land en water;
- betere verbindingen tussen verschillende wateren;
- betere verbindingen met het achterland op en over de dijk.

De maatregelen dienen bij te dragen aan het herstel van habitats en ecologische verbindingen, aan de kwaliteit van de leefomgeving én het vestigingsklimaat van planten en dieren. Er is voor de Friese IJsselmeerkust een bedrag van € 8 miljoen gereserveerd in de 2e tranche (vanaf 2024).

Daarnaast is er eind 2022 voor € 21 miljoen toegezegd voor initiatieven in de 3e tranche die komende jaren uitgewerkt worden en in 2030 in uitvoering komen. Ook deze projecten worden, na besluitvorming, meegenomen in dit adaptieve uitvoeringsprogramma om koppelkansen te kunnen benutten en de regionale cofinanciering vast te leggen.

Looptijd PAGW (2e tranche):	2024 - 2030
Beschikbaar budget:	€ 8,- miljoen
Looptijd PAGW (3e tranche):	2030 - 2033
Beschikbaar budget:	€ 21,- miljoen

Windpark Friesland

Het in 2021 in het IJsselmeer, ter hoogte van de Breezanddijk, aangelegde windpark is 's werelds grootste windpark in binnenwater. Het telt 89 turbines, jaarlijks goed voor zo'n 320 MW aan energie. Daarmee draagt het park voor een belangrijk deel bij aan de regionale energieambitie (RES) en de klimaatdoelen.

De provincie Fryslân participeert in het windpark en stelt tot 2032 een deel van het rendement (€ 1,65 miljoen/jaarlijks) beschikbaar voor programmaorganisatie en initiatieven aan de Friese IJsselmeerkust.

Looptijd:	2022 - 2032
Beschikbaar budget	€ 1,65 miljoen jaarlijks

Fiks Omgevingsfonds

Met een structuurversterkend project kan iedere burger, organisatie (behalve overheden) of bedrijf in de gemeente Súdwest-Fryslân een beroep doen op het Fiks Omgevingsfonds (fiksomgevingsfonds.frl). Dit fonds, ingesteld door Windpark Friesland, financiert lokale initiatieven die de IJsselmeerkust sterker, aantrekkelijker en/of duurzamer maken.

Komende twintig jaar is jaarlijks een bedrag van zo'n € 700.000 beschikbaar voor het verduurzamen, versterken en promoten van natuur, toerisme, recreatie en cultuur & erfgoed aan de IJsselmeerkust in de gemeente Súdwest-Fryslân. Ideeën zijn welkom en worden door een commissie beoordeeld op geschiktheid en haalbaarheid.

Looptijd:	2022 - 2042
Beschikbaar budget	€ 700.000,- jaarlijks

Iepen Mienskipfûns

Via het Iepen Mienskipfûns (IMF) stelt provincie Fryslân jaarlijks geld beschikbaar om projecten van inwoners verder te helpen. Projecten die bijdragen aan de leefbaarheid van een wijk, dorp of eiland kunnen in aanmerking komen voor de subsidie. Denk aan projecten op het gebied van cultuur, duurzame dorpen, cultuurhistorie en landschap. Belangrijk is dat initiatieven ten goede komen aan de gemeenschap en leefomgeving.

Het IMF is een open en toegankelijke subsidieregeling met weinig regels. De hoogte van de subsidie bedraagt maximaal 40% van de subsidiabele kosten. Op drie momenten jaarlijks kunnen er plannen worden ingediend. Zie voor meer informatie en het aanvraagformulier: www.fryslan.frl/imfaanvragen

• Looptijd:	jaarlijks, drie keer per jaar openstelling
• Beschikbaar budget:	afhankelijk van soort initiatief vanaf € 5000,- tot max. € 75.000

Waddenfonds en energie

Waar Waddenfondsmiddelen normaal gesproken beperkt blijven tot projecten in de gemeenten aan de Waddenkust, worden ook nog aanvragen vanuit de voormalige gemeente Wûnseradiel in behandeling genomen. Wat bijvoorbeeld Makkum kansen biedt. Het fonds maakt tevens een uitzondering voor innovaties op het gebied van duurzame energie. Daar kan provinciebreed een beroep op worden gedaan. Binnen de thematische aanvragen gaat het veelal om bijdragen tot een maximum subsidiebedrag van € 1 miljoen.

Subsidies en programma's

Fryslân wil de subsidiemogelijkheden in Brussel beter benutten met het programma Europa Ready 2.0. Doel is dat overheden, kennisinstellingen, ngo's en ondernemers samen de mogelijkheden in kaart brengen, coalities sluiten en gezamenlijk aanvragen indienen.

Maar ook de opgaven die er liggen op het gebied van water, klimaat, veenweide, landbouw, biodiversiteit, circulariteit en energie bieden mogelijkheden voor cofinanciering. Ook nationaal. Denk aan SDE-subsidies¹ (energietransitie) en initiatieven en middelen die vrijkomen in het landelijk gebied (Fries Programma Landelijk Gebied, Veenweideprogramma, Regio Deals, Natuurpact, Bossenstrategie en de provinciale Agenda Herstel Biodiversiteit).

Aansluiten bij dergelijke programma's, evenals bij reguliere gebiedsprojecten zoals de dijkversterking (HWBP²) en initiatieven in de gastvrijheidssector (Gastvrij Fryslân 2028), biedt kansen om projecten haalbaar, betaalbaar en realiseerbaar te maken.

	Herstel en aanleg leefgebied 	Natuurlijke verbindingen 	Natuurlijke dynamiek
IJsselmeergebied	- Vergroten natuurlijk ingericht areaal door aanleg eilanden en vooroevers en inrichten binnendijkse gebieden - Sleutel-ecotopen: 1) rietmoeras, 2) ondergedoken waterplanten en 3) overstromingsgrasland en –bossen.	- Oplossen vismigratie-knelpunten en visvriendelijk spuien - Brakwaterzones: Wieringerhoek en vismigratierivier - Verbinden met binnendijkse natuurgebieden met uitwisseling van water, nutriënten, organismen, etc.	Natuurlijk peilbeheer, inclusief periodieke droogval

Ecologische streefbeeld PAGW IJsselmeerkustgebied (de Haan et al 2022)

¹ Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie

² Hoogwater Beschermings Programma

2 Ambities, opgaven en randvoorwaarden

Voor we in het volgend hoofdstuk ingaan op het programma voor de komende jaren, schetsen we eerst een beknopt beeld van de ambities, opgaven, wensen, uitgangspunten, doelen en criteria die we daarbij hanteren. Voor aanvullende, meer uitgebreide, documentatie verwijzen we naar het Aanbiedingsdocument Friese IJsselmeerkustgebied (juni 2022).

2.1 Ambities

We staan op een kruispunt als het gaat om het (herstel van) evenwicht tussen mens en natuur. In de ambities en projecten aan de Friese IJsselmeerkust streven we naar een gezond evenwicht tussen mens, omgeving en economisch gewin (People, Planet, Prosperity/SDG's).

In de planontwikkeling willen we waar mogelijk bijdragen aan eerder genoemde klimaat-, biodiversiteits- en watervraagstukken alsook aan de energietransitie en de uitdagingen waar natuur, landschap en landbouw voor staan. Daarmee plaatsen we de Friese IJsselmeerkust in de brede context van grensoverschrijdende maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven (zie 2.2).

Ambities

De langetermijnambities (->2050), zoals nader uitgewerkt en van opgaven voorzien in het Aanbiedingsdocument Friese IJsselmeerkustgebied (H4), liggen op het terrein van:

- **Economie:**
 - → Inzet op toonaangevende en duurzame gastvrijheids-, landbouw- en maritieme sector als belangrijke pijlers regionale economie.
 - → Stimuleren en faciliteren hergebruik grond-, afval- en bouwstoffen als bijdrage aan circulaire regio
- **Natuur en water:**
 - → Stimuleren en faciliteren natuurontwikkeling voor behalen klimaat-, biodiversiteits- en milieudoelen en bijdrage aan de aantrekkingskracht en leefbaarheid regio
 - → Stimuleren en faciliteren duurzaam waterbeheer en watertechnologie als bijdrage aan landbouw, natuur, recreatie, wonen en regionale economie
- **Energie:**
 - → Innovatieve en energieneutrale regio in 2050
- **Cultuurhistorie:**
 - → Erfgoed en landschapskwaliteit behouden, versterken en uitdragen als drager identiteit, leefbaarheid en aantrekkingskracht regio.

2.2 Opgaven

Naast ambities liggen er in de kustzone de nodige opgaven. Sommige zijn specifiek voor de regio en dan met name vanwege de ligging aan het IJsselmeer. Andere opgaven hebben een breder maatschappelijk karakter.

Regiospecifiek

De Friese IJsselmeerkust staat de komende decennia voor belangrijke opgaven. Een belangrijke – waar ook al werk van wordt gemaakt in het kader van het project Versterken Friese IJsselmeerkust (VFIJ) - is de kustbescherming ten gevolge van weersinvloeden en flexibel peilbeheer. Dit vraagt aan de kust om maatregelen op het terrein van zowel waterbeheer, erosiebestrijding, natuurbescherming én de instandhouding en bereikbaarheid van de waterfronten, waaronder de boulevards, havens, stranden en kliffen.

Andere, regiospecifieke opgave is de instandhouding – en betere benutting - van de kwaliteit van de ruimte, het landschap en het cultureel erfgoed waaraan de regio een belangrijk deel van haar aantrekkingskracht ontleent. We hebben het dus niet alleen over het zeer diverse landschap, met polders, meren, bossen, gaasten, essen, stuwwallen en kliffen, maar ook over de talrijke monumenten, dorps- en stadsgezichten en waterwerken als dijken, sluizen, gemalen, poldermolens, oude palenrijen en vluchthavens.

Investerings in kustbescherming en de kwaliteit van landschap, natuur en cultureel erfgoed komen de regionale economie en leefbaarheid ten goede. Met als belangrijk vehikel de gastvrijheidssector die sterk afhankelijk is van de aantrekkelijkheid en bereikbaarheid van het gebied en een belangrijke bijdrage levert aan de instandhouding van het voorzieningen- niveau en de leefbaarheid in met name de kleine(re) kernen.

Het schept dan ook geen verbazing dat het gros van de initiatieven die de afgelopen jaren in de regio zijn geïnventariseerd en opgehaald (zie Aanbiedingsdocument) gelinkt kunnen worden aan natuur, cultuur, recreatie, toerisme en leefbaarheid. We zien dat terug in dit eerste adaptieve uitvoeringsprogramma met topics als:

- Verbeterde bereikbaarheid en voorzieningenniveau havens en stranden
- Upgrading en uitbreiding langzaamverkeer routes
- Ontsluiten dijkvaart en waterrijk achterland voor recreatief gebruik
- Herstel en betere ontsluiting cultureel (water) erfgoed
- Koppelkansen in de vorm van recreatieve voorzieningen

Deze topics zijn gedestilleerd uit de honderden geïnventariseerde en opgehaalde initiatieven en wensen door ze te filteren op zowel voorkomen (aantal), hun bijdrage aan brede welvaart als passend binnen de ambities, uitgangspunten, randvoorwaarden en beleidsthema's van het programma (zie 2.3).

Gebiedsagenda Súdwesthoeke

Bij de invulling van het uitvoeringsprogramma worden de opgaven uit de Gebiedsagenda Súdwesthoeke ook meegenomen en gewogen. Denk daarbij aan het:

- Optimaliseren en oplossen knelpunten van (fiets-route)netwerken
- Stimuleren verduurzaming, kwaliteitsverbetering en organisatie toeristisch aanbod
- Behouden en versterken ruimtelijke kwaliteit
- Ondersteunen van initiatieven uit de samenleving
- Inrichting toekomstbestendig watersysteem
- Stimuleren groen-blauwe diensten
- Investeren in cultuurhistorisch erfgoed.

Brede, maatschappelijk opgaven

Naast de regiospecifieke, zijn er bredere ruimtelijke en maatschappelijke opgaven die mondiaal spelen en ook aan IJsselmeerkust (integrale) aandacht vragen. Denk aan de klimaatverandering die zorgt voor meer natte en droge periodes waardoor we meer water moeten kunnen verwerken én bergen. De peilverhoging van het IJsselmeer is daar bijvoorbeeld een consequentie van, net zo goed als de mogelijke dijkversterking. Het laatste wordt de komende jaren duidelijk en moet op voorhand op worden geanticipeerd. Net zo goed als op het feit dat 'bodem en water' komend decennium sturend zijn in ruimtelijke opgaven en ontwikkelingen.

Andere, bekende uitdagingen zijn herstel van biodiversiteit en bodemvruchtbaarheid. Het terugdringen van de uitstoot van CO₂ en fijnstof, de energietransitie en de omvorming naar een natuurinclusieve landbouw (o.a. Veenweideprogramma, Regiodeal NL in Kleiweide).

Tot slot zijn er nog de natuuropgaven, waarbij de buitendijkse natuurgebieden aan de IJsselmeerkust bijvoorbeeld belangrijk zijn voor het foerageren van vogels en paaien van vissen. Los van de rol die natuur speelt in de aantrekkelijkheid van de kust en de recreatiemogelijkheden die het biedt aan zowel bewoners als bezoekers.

Verbindingen aangaan

Bij de invulling en uitwerking van het uitvoeringsprogramma, zoeken we continu naar verbindingen tussen de verschillende opgaven, programma's, projecten, wensen en kansen. Niet alleen om win-win-situaties te

realiseren en initiatieven en middelen te combineren, maar ook om te komen tot integrale, bij voorkeur gebiedsgerichte, projecten waarin initiatieven elkaar aanvullen, versterken en resulteren in duurzame, langetermijnoplossingen.

Zo nemen we bijvoorbeeld ook de projecten op die in het kader van het project Versterken Friese IJsselmeerkust (VFJ) en de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) op de rol staan. Ze bieden immers kansen om initiatieven en middelen te combineren. Dat geldt natuurlijk ook voor de plannen die afgelopen jaren in de regio zijn opgehaald en voor de kansen die in beeld zijn gebracht met de Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust (zie www.frieseijsselmeerkust.frl).

2.3 Selectie van initiatieven

Aangemelde projecten, initiatieven en wensen worden onder voorwaarden opgenomen in het uitvoeringsprogramma (UP). Ze worden in eerste instantie beoordeeld op de randvoorwaarden, uitgangspunten en doelen zoals geformuleerd in zowel het Ambitie- als Aanbiedingsdocument Friese IJsselmeerkust. Daarnaast wordt gekeken of ze aansluiten bij het in dezelfde documenten geformuleerde beleid en de beleidsthema's.

Voorselectie

Bij het beoordelen van initiatieven, wensen en projecten onderscheiden we twee fasen. In de voorselectie vindt toetsing plaats aan de hand van eerder genoemde uitgangspunten en randvoorwaarden. Hiermee worden niet levensvatbare projecten tijdig uitgesloten en wordt voorkomen dat de beoordeling niet onnodig tijdrovend en belastend wordt. Bij een negatieve beoordeling op de randvoorwaarden en uitgangspunten worden projecten, initiatieven en wensen dus niet verder meegenomen. Dit los van het feit dat bijvoorbeeld evenementen, woningbouw en aanpak bedrijfspanden sowieso niet voor opname in aanmerking komen. Laatste twee horen thuis in het woningbouwprogramma van beide gemeenten.

Projecten/ideeën worden vooraf getoetst aan de volgende randvoorwaarden en uitgangspunten:

- Passend binnen nationale en Europese wet- en regelgeving, waaronder de nieuwe
- Omgevingswet;
- Financieel haalbaar en betaalbaar (globale toets op basis van schatting);
- Passend binnen het geformuleerde beleid van de het Ambitie- en Aanbiedingsdocument Friese IJsselmeerkustgebied;
- Niet strijdig met regionaal/gemeentelijk beleid;
- Ruimtelijke haalbaar en inpasbaar geacht (globale toets);

- Voldoende draagvlak in de samenleving verwacht (globale toets op basis van inschatting);
- Passend binnen het tijdpad van het uitvoeringsprogramma.
- Beheer en onderhoud is geregeld, dan wel geborgd middels een verklaring van de toekomstige beheerder.

Definitieve selectie

De initiatieven die de voorselectie doorstaan, worden vervolgens getoetst aan het in het Ambitie- en Aanbiedingsdocument geformuleerde beleid en gekozen beleidsthema's. Deze thema's zijn natuur, economie, recreatie, energie, cultuurhistorie en water. Deze thema's zijn uitgewerkt en nader gespecificeerd in het aanbiedingsdocument. Aanvullend wordt in de definitieve selectie gekeken naar de financierbaarheid én de bijdrage die het initiatief levert aan de Brede Welvaart.

Deze beoordeling van de definitieve selectie wordt omschreven, zodat er voldoende interpretatieruimte is om rekening te houden met specifieke omstandigheden en belangrijke ontwikkelingen in de directe omgeving. Onderstaand een korte samenvatting van de criteria die per thema bij de beoordeling van initiatieven worden gehanteerd.

THEMA ECONOMIE Initiatief draagt bij aan:

- Duurzaam/circulair inkopen;
- Duurzaam werken/produceren;
- Kennis delen en samenwerken;
- Duurzaam afvalstoffen en reststoffenmanagement;
- Duurzamer beheer van landschap, bodem en natuur
- Versterken vestigingsklimaat

THEMA RECREATIE Initiatief draagt bij aan:

- Beter beleef- en bereikbaar maken van de kust;
- Versterken en verduurzamen van waterrecreatie, logiesaccommodaties en gastvrijheidssector;
- Versterken marketing, data- en destinatiemanagement;
- Versterken wandel- en fietsnetwerk (w.o. een doorlopend fiets- en wandelpad langs de IJsselmeerkust);
- Versterken recreatieve vaarnetwerk (w.o. delen dijkvaart);
- Uitbreiding Toeristische Overstap Punten (TOP's);
- Faciliteren cruisevaart;
- Upgrading stranden;
- Voldoende zwem-, vaar- en recreatiewater en aanverwante voorzieningen (havens e.d.);
- Voor publiek toegankelijke waterkeringen en onderhoudspaden.

THEMA ENERGIE Initiatief draagt bij aan:

- Bevordering energieneutraliteit;
- Vergroten aandeel duurzame energie
- Stimuleren/ontwikkelen van duurzame innovatieve technieken;
- Vergroten capaciteit elektriciteitsnet;
- Beperken energiegebruik;
- Stimuleren van elektrisch vervoer;
- Verduurzamen van monumenten, toeristisch-recreatief bedrijfsleven, havens én bedrijfslocaties.

THEMA CULTUURHISTORIE Initiatief draagt bij aan:

- Herstel van cultuurhistorische infrastructuur;
- Het vergroten en uitdragen van de culturele identiteit en waarden van de Friese IJsselmeerkust;
- Het ontsluiten van het verhaal van de IJsselmeer-cultuur;
- Herbestemming/herstel van (met verval/leegstand bedreigde) monumentale gebouwen en watererfgoed;

THEMA WATER Initiatief draagt bij aan:

- Het versterken van de klimaatrobustheid, veiligheid en waterkwaliteit van het watersysteem;
- Het hergebruik van nutriënten en duurzame energievoorziening (blue energie, aquathermie);
- Het anticiperen op het flexibel peilbeheer van het IJsselmeer;
- Het voorzien in klimaatbuffers bij droogte;
- De terugdringen van de effecten van de toeneemende verzilting/verzanding;
- De beschikbaarheid van voldoende voedselarm water;
- Het versterken/uitbreiden van overgangszones tussen water, land en kuststrook;

THEMA NATUUR Initiatief draagt bij aan:

- Het verbinden/versterken van natuurlijke overgangen;
- Het realiseren van meer natuurlijke (overgangs) zones voor vissen, planten en vogels;
- Het versterken van de biodiversiteit en de realisatie van kruidenrijke bermen, graslanden en weidevoelgebieden

Financiering (aanvullend op thema's)

- (Meervoudige) financiering is mogelijk, dan wel aangetoond (voor integrale projecten);
- Er wordt onderscheid gemaakt in:
 - financiering aangetoond
 - financiering deels aangetoond
 - financiering lijkt mogelijk
 - financiering ontbreekt

Bij het beoordelen en prioriteren van de projecten/ initiatieven is het een pré wanneer meerdere thema's (doelen en opgaven) gediend worden. Het programma-bureau verzorgt genoemde selectie – in nauw overleg met bewoners en stakeholders in het gebied – om het vervolgens vast te laten stellen door betrokken bestuurders.

3 Programma

Het adaptieve uitvoeringsprogramma bestaat uit zowel verkenningen die nodig zijn om bijvoorbeeld grotere, gebiedsoverstijgende projecten los te trekken alsook uit concrete projecten die in ontwikkeling of, zoals Versterken Friese IJsselmeerkust, komende jaren lopen. We splitsen het programma daarom op in deelgebiedsoverstijgende verkenningen (3.1) en meer locatiegebonden gebiedsontwikkelingen (3.2).

De verkenningen (3.1) worden in 2023 belegd, in overleg met bewoners en stakeholders. Met als inzet dat ze, indien haalbaar, vanaf 2024 – al dan niet gefaseerd -- tot uitvoering worden gebracht. Een mooi voorbeeld is de verkenning van de doorlopende langzaamverkeersverbinding langs de kust vanaf Kornwerderzand tot aan Lemmer. Delen daarvan zijn afhankelijk van mogelijke dijkversterking, terwijl

andere stukken er al liggen of al eerder kunnen worden gerealiseerd.

Andersom kan er bij meer plaatsgebonden gebiedsontwikkelingen al geanticipeerd worden op de gebiedsoverstijgende verkenningen/initiatieven. Het in kaart brengen van de ontwikkelkansen en functies van de stranden langs de IJsselmeerkust, sluit bijvoorbeeld niet uit dat eenvoudigweg te nemen knelpunten - of voor de hand liggende ingrepen - alvast uitgevoerd worden. Al dan niet in combinatie met groot onderhoud. Per deelgebied nemen we dit zogenaamde 'laaghangend fruit' komende jaren zo veel mogelijk mee in het adaptieve programma. Denk daarbij bijvoorbeeld aan bebording, herstel van uitzichtpunten en wandelroutes en cultuurhistorisch belangrijke, al dan niet watergebonden landschapselementen en installaties.

3.1 Verkenningen

1 LANGZAAMVERKEER VERBINDING KORNWERDERZAND – LEMMER

Een langer levende wens is de ontwikkeling van een langzaamverkeersverbinding langs de IJsselmeerkust met zoveel mogelijk contact met de buitendijkse, natuur. Deze wens leeft zowel uit oogpunt van verkeersveiligheid, leefbaarheid als toeristisch-recreatieve potentie.

Langs de hele kustlijn zijn hiertoe door zowel de mienskip als het regionale toeristisch-recreatieve bedrijfsleven initiatieven ingediend. Ook om de IJsselmeerkust beter te ontsluiten voor zowel bewoners als bezoekers. Dit naar analogie van 'Paad lâns it Waad' waarop - net als op de route Zurich - Den Oever - aangesloten kan worden.

Ter voorbereiding moet er een tracé- en haalbaarheidsstudie plaatsvinden. Onder meer om te onderzoeken of het initiatief betaalbaar is. En of de route op - of langs

de buitenkant van - de dijk kan worden aangelegd en gecombineerd met de komende dijkversterking. Waar mogelijk gebruik makend van bestaande onderhoudspaden en ontsluitingen zoals op de Wieldijk tussen Mirns en Laaxum. En als het op of buiten de dijk niet kan, waar zijn er binnendijks mogelijkheden om snel- en langzaam verkeer, veilig van elkaar te scheiden; bij voorkeur met afzonderlijke paden. En wat zijn in dat geval de meest voor de hand liggende en haalbare tracés en overgangszones.

Er is al wat voorbereidend werk gedaan in de vorm van lokale verkenningen. Aansluitend biedt het rapport Recreatief Netwerk Friese IJsselmeerkust kansen voor quick wins. De verkenning heeft een duidelijke connectie met thema's als brede welvaart (bewegen/gezondheid), de gastvrijheidseconomie en voorzieningen op peil.

ACTIE

Uitzetten haalbaarheidsonderzoek/tracéstudie; startend met een inventarisatie van bestaande onderzoeken/verkenningen.

WIE

Programmabureau Friese IJsselmeerkust, uitzetten inventarisatie en studie

DOEL

Inzage verkrijgen in tracé, haalbaarheid, mogelijke fasering, knelpunten en kosten aanleg en quick wins die meegenomen, dan wel alvast uitgevoerd kunnen worden.

WANNEER

2023, mogelijke realisatie: gefaseerd, vanaf 2024 - > 2030

KOPPELKANSEN

'Paad lâns it Waad', recreatieve voorzieningen, culturele manifestaties langs de route, alsook ontwikkeling verhaallijnen i.k.v. destiniatiemanagement.

DRAAGT BIJ AAN

Opgave Dagrecreatieve Netwerken (Gastvrij Fryslân 2028), startnotitie Gastvrij Súdwest Fryslân 2030, Waterlijn NBTC, LF- en LAW-routes, natuurbeleving en ontsluiting stranden en recreatieve voorzieningen/steden/dorpen langs kust.

BREDE WELVAART

SDG 8,9,10

STAKEHOLDERS

Gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren, Wetterskip Fryslân, It Fryske Gea

2 TOEKOMSTBESTENDIGE STRANDEN

De Friese Noordzee- en Zuiderzee/IJsselmeerkust kent een badcultuur die teruggaat tot de 19e eeuw. Ooit waren er zestien zeebaden met karakteristieke badpaviljoens in Harlingen, Makkum, Hindeloopen en Rijs. Vandaag de dag telt de Friese IJsselmeerkust negen stranden, waarvan er zes (mede) gebruikt worden om te (kite)surfen. Daarnaast is er nog een (kite)surflocatie bij Kornwerderzand. Genoemde stranden variëren van klein (Molkwerum, Laaxum, Rode Klif) tot middelgroot (Hindeloopen, Mirnserklif, Stavoren, Workum) en groter (Makkum en Lemmer).

De stranden spelen een belangrijke rol in de toeristisch-recreatieve aantrekkingskracht van de regio. Met als voornaamste publiekstrekkingen Makkum (dag- en verblijfsrecreatie, natuur, (kite)surfen, zeilen), Lemmer (dag- en verblijfsrecreatie, surfen, foilen) en Workum (dagrecreatie, kitesurfen, zeilen). Vanwege het toeristisch-recreatief en economisch belang leeft de wens de toekomstbestendigheid van bestaande stranden te garanderen, mede met het oog op de gevolgen van het flexibel peilbeheer en de afslag van stranden. Daarnaast leeft de wens zowel de bereikbaarheid als

het voorzieningen- en kwaliteitsniveau plaatselijk te verbeteren. In bepaalde gevallen (Workum, Hindeloopen) kan dat samengaan met de noodzakelijke ingrepen m.b.t. de erosiebestrijding (VFIJ-project). Dat geldt echter (nog) niet voor Makkum, waar gepleit wordt voor een herinrichting en betere bereikbaarheid van de boulevard.

In het kader van dit uitvoeringsprogramma wordt gepleit voor een tweetal acties. De eerste is de verkenning naar de toekomstbestendigheid van alle stranden en welke maatregelen en voorzieningen daarbij horen. Inclusief het beleggen van toekomstig beheer en onderhoud. Tot de verkenning behoort tevens het onderzoeken van mogelijkheden tot realisatie van extra - door de bevolking aangedragen - stranden, zoals bij Stavoren, en in hoeverre dat zich verhoudt tot de natuur en het onderhoud.

De tweede actie is het inventariseren van knelpunten die met beperkte ingrepen, dan wel aanvullend op andere projecten (zie 3.2) op korte termijn aangepakt kunnen worden.

ACTIE

Uitzetten verkenning toekomstbestendigheid stranden, mogelijkheid realisatie extra stranden en knelpunten die op korte termijn aangepakt kunnen worden.

WIE

Programmabureau Friese IJsselmeerkust, uitzetten verkenning

DOEL

Inzage krijgen in noodzaak, haalbaarheid, mogelijke fasering en kosten ingrepen

WANNEER

2023, gelijktijdig: start gebiedsgericht oplossen knelpunten

KOPPELKANSSEN

Recreatief netwerk langs route, VFIJ, PAGW, natuurmaatregelen draagt bij aan Opgave Dagrecreatieve Netwerken (Gastvrij Fryslân 2028), startnotitie Gastvrij Súdwest Fryslân 2030, Waterlijn NBTC, natuurbeleving en ontsluiting stranden en recreatieve voorzieningen/steden/dorpen langs kust.

BREDE WELVAART

SDG 8,9,10

STAKEHOLDERS

RWS (peil- en vaarwegbeheer), provincie Fryslân (waterkwaliteit), gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren (beheer & onderhoud), Wetterskip Fryslân (waterveiligheid), It Fryske Gea (natuurbeheer)

3 VERKENNING TOEKOMSTBESTENDIGE HAVENS

De Friese IJsselmeerhavens vervullen een belangrijke functie als toegangspoorten tot het waterrijke, Friese achterland en merengebied. Met name voor de watersporters- en recreanten. Het op het Prinses Margrietkanaal aangesloten Lemmer is bovendien een belangrijke transitiehaven voor de beroepsvaart. Om de toekomstbestendigheid van de havens te kunnen borgen, is het wenselijk inzichtelijk te krijgen wat de gevolgen van toekomstige ontwikkelingen op bereikbaarheid en beschikbaarheid van de verschillende havens zijn. Denk daarbij niet alleen aan de consequenties van het flexibel peilbeheer en de erosieproblematiek, maar bijvoorbeeld ook aan de gevolgen van de energietransitie op de scheep- en recreatievaart.

Ook is het niet uitgesloten dat - met de komst van een nieuwe, bredere sluis bij Kornwerderzand - de IJsselmeerkust interessant wordt voor grotere passagiersschepen (cruisevaart).

Een verkenning dient deze zaken, maar bijvoorbeeld ook een beeld van (veranderende) trends en doelgroepen in kaart te brengen, zodat er gericht en proactief op toekomstige ontwikkelingen kan worden ingespeeld. Wat gezien het economische en maatschappelijke belang van de IJsselmeerhavens zeer wenselijk is. Zo draait een belangrijk deel van de economie op de watersport- en recreatiesector alsook op andere havengebonden activiteiten en diensten.

ACTIE

Uitzetten verkenning toekomstbestendige havens.

WIE

Programmabureau Friese IJsselmeerkust, uitzetten verkenning

DOEL

Inzicht krijgen in toekomstige ontwikkelingen die van invloed zijn op de bereikbaarheid, beschikbaarheid van de havens.

WANNEER

2023

KOPPELKANSEN

VFIJ, PAGW, natuurmaatregelen, verbeterde ontsluiting waterrecreatie- en scheepvaart achterland

DRAAGT BIJ AAN

Opgave Vitale Waterrecreatie (Gastvrij Fryslân 2028), startnotitie Gastvrij Súdwest Fryslân 2030, Waterlijn NBTC, leefbaarheid kustdorpen- en steden,

BREDE WELVAART

SDG 8,9,10

STAKEHOLDERS

RWS (peil- en vaarwegbeheer), provincie Fryslân (waterkwaliteit), gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren (beheer & onderhoud), Wetterskip Fryslân (waterveiligheid), It Fryske Gea (natuurbeheer)

4 VERKENNING UITBREIDING/OPTIMALISATIE KLEINE WATERRECREATIE EN WATERWERKEN

De waterrecreatie(sector) is een belangrijke drager van de regionale economie. Vanuit het gebied leeft de wens om - in navolging van het Friese Merenproject - te investeren in de uitbreiding, dan wel verbetering, van de vaarmogelijkheden en faciliteiten van de kleine recreatievaart. Denk daarbij aan een betere bereikbaarheid van het achterland vanaf het IJsselmeer, bijvoorbeeld door aanpassing van de sluis in Makkum. Maar ook aan het (deels) ontsluiten van de dijkvaart voor bijvoorbeeld kano's en (elektrische) sloepjes, het verbeteren van de ontsluiting en faciliteiten van oudvaarten (steigers, TOP's, verlenging openingstijden bruggen/sluizen etc) en het verbinden en ontwikkelen van vaarroutes voor de recreatievaart.

De verkenning dient de mogelijkheden en knelpunten in kaart te brengen. Daarin dienen de plannen en projecten van Wetterskip Fryslân met betrekking tot bijvoorbeeld het versterken van waterkeringen, de aanleg van natuurvriendelijke oevers, het vergroten van de waterbergingscapaciteit en het vervangen/onderhouden van gemalen mee te worden genomen. Zo staat bijvoorbeeld het gemaal Makkumerwaard voor nieuwbouw/revisie op de planning in 2025. Ook de opgave om de vismigratie en de waterkwaliteit in de Friese boezem te verbeteren (KRW-richtlijn) biedt wellicht koppelkansen. Net zo goed als de onderhouds- en beheerplannen aan waterwerken van beide gemeenten in het vaargebied.

ACTIE

Uitzetten verkenning uitbreiding/optimalisatie kleine waterrecreatie en waterwerken

WIE

Programmabureau Friese IJsselmeerkust, uitzetten verkenning

DOEL

Inzage krijgen in mogelijkheden, haalbaarheid, koppelkansen, mogelijke fasering en kosten

WANNEER

2023

KOPPELKANSSEN

Recreatief netwerk, TOP's, onderhoud/vervanging waterwerken, PAGW draagt bij aan Opgave Vitale Waterrecreatie (Gastvrij Fryslân 2028), startnotitie Gastvrij Súdwest Fryslân 2030, Waterlijn NBTC, ontsluiting recreatieve voorzieningen/steden/dorpen langs kust en in achterland, leefbaarheid en voorzieningenniveau in kleinere kernen.

BREDE WELVAART

SDG 8,9,10

STAKEHOLDERS

Gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren (beheer & onderhoud), Wetterskip Fryslân (waterkwaliteit en -veiligheid), Marrekrite (onderhoud/beheer/kaarten)

5 VERKENNING ONTWIKKELING VERHAALLIJNEN FRIESE IJSSELMEERKUST

De IJsselmeer- en voormalige Zuiderzeekust heeft een rijke (cultuur)historie en is ook vanuit haar waterrijkheid, natuur- en landschapsschoon en diversiteit het bezoeken meer dan waard. Dat gebeurt dan ook volop, zo blijkt uit de gestage groei van onder meer de gastvrijheidssector en de investeringen in het faciliteren van zowel toeristen als recreanten.

Waar het echter aan ontbreekt, is het integraal ontsluiten en vermarkten van het verhaal van de IJsselmeerkust. Denk aan het ontstaan, de bloeiperiode van de Zuiderzeehavens, de strijd tegen het water, de visserijcultuur, de rijkdom aan natuurschoon, het afwisselende en zelfs glooiend landschap, de bijzondere klifkust, de vele monumenten en monumentale steden

én natuurlijk de opkomst en bloei van het toerisme en de watersportsector. Dat en meer leent zich uitstekend voor het ontwikkelen van verschillende verhaallijnen die zowel on- als offline ontsloten kunnen worden en zorgen voor meer, meer verscheiden, en beter geïnformeerde en bewuste bezoekers. Ook de ondernemers in de gastvrijheidssector profiteren van deze kennis, waardoor ze beter als ambassadeur kunnen optreden.

Het is niet aan het programma om in dergelijke verhaallijnen en het ontsluiten daarvan te investeren. Insteek van de verkenning is dan ook: het inventariseren van de mogelijkheden en partijen die dit – al dan niet – samen, en samen met de gastvrijheidssector kunnen oppakken.

ACTIE

Uitzetten verkenning ontwikkeling en ontsluiten verhaallijnen

WIE

Programmabureau Friese IJsselmeerkust, uitzetten verkenning

DOEL

Initiëren en bij elkaar brengen systeemorganisaties en/of marktpartijen om dit (samen) op te pakken.

WANNEER

2023

KOPPELKANSEN

Cultuur- en natuureducatie, revitalisering monumenten, ondersteuning evenementen, stimuleren regionale samenwerking en verduurzaming gastvrijheidssector

DRAAGT BIJ AAN

Beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028, startnotitie Gastvrij Súdwest Fryslân 2030, trekken van nieuwe doelgroepen, waaronder natuur- en cultuurtoeristen, leefbaarheid en voorzieningen-niveau in kleinere kernen, de identiteit van het gebied.

BREDE WELVAART

SDG 8,9,10

STAKEHOLDERS

Provincie Fryslân, gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren, Wetterskip Fryslân, systeemorganisaties als Marrekrite, Merk Fryslân, TAF en VVV Waterland van Friesland.

3.2 Initiatieven per deelgebied

1 BELEEF KORNWERDERZAND

Naar aanleiding van het vervangen van de bruggen en verbreding van de sluis, wordt de komende jaren fors geïnvesteerd in het beleefbaar maken van Kornwerderzand. Een gebiedsontwikkeling waarbij het (beter) ontsluiten en beleefbaar maken van de Waddenzee (werelderfgoed), de Kazematten (militair erfgoed) en de in aanleg zijnde Vismigratierivier (natuur en biodiversiteit) samengaan met de upgrading van de toeristisch-recreatieve infrastructuur (economie).

ACTIE

Inrichtings- en projectplan in ontwikkeling (2022 - 2023)

WIE

Gemeente Súdwest-Fryslân en provincie Fryslân (middels programma De Nieuwe Afsluitdijk)

DOEL

Aanwezige toeristisch-recreatieve attracties uitbreiden, verbinden en interessanter maken voor een breder publiek, langer verblijf en herhalingsbezoek

WANNEER

Gefaseerd en (deels) afhankelijk van uitvoering Sluis (2023 - 2028) koppelkansen 'Paad lâns it Waad', langzaamverkeer verbinding Kornwerderzand – Lemmer, veerdienst Makkum – Kornwerderzand, benutten baggerslib vaargeul langs IJsselmeerkust

DRAAGT BIJ AAN

Gastvrij Fryslân 2028, startnotitie Gastvrij Súdwest Fryslân 2030, Routenetwerk Friese IJsselmeerkust, Icoon Afsluitdijk, Waterlijn NBTC

BREDE WELVAART

SDG 8, 9, 17

STAKEHOLDERS

Bewoners, Kazemattenmuseum, RWS, provincie Fryslân, gemeente SW-Fryslân, It Fryske Gea, Waddenvereniging

INVESTERING

ca. € 25,9 miljoen

DEKKING

Rond, o.a. programma DNA, IKW Waddenfonds

Zo wordt er onder meer voorzien in nieuwe wandelpaden, bewegwijzering, verhalenroutes, aanlegsteigers en een uitzichtpunt over het Wad. Het project maakt Kornwerderzand interessanter en aantrekkelijker voor een brede doelgroep, waaronder cultuur- en natuurliefhebbers, bezoekers van het AWC én waterrecreanten.

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Recreatie:

- maakt zowel IJsselmeer- als Waddenkust beter beleef- en bereikbaar
- vergroot wandelmogelijkheden in gebied (rond Kornwerderzand, Waddenzee)
- uitbreiding van TOP's
- maakt waterkering publiekelijk toegankelijk
- versterkt de gastvrijheidssector

Cultuurhistorie:

- vergroten en uitdragen culturele identiteit en waarden van Friese IJsselmeerkust
- draagt bij aan ontsluiten van het verhaal van de IJsselmeercultuur
- draagt bij aan herbestemming/herstel van (met verval/leegstand bedreigde) monumentale gebouwen en watererfgoed (sluizencomplex).

Economie:

- versterkt het vestigingsklimaat

2 LANGZAAMVERKEER VERBINDING KORNWERDERZAND - MAKKUM

Conform de wens van een fiets- en wandelpad langs de gehele IJsselmeerkust (zie § 4.1) en in het verlengde van initiatieven als 'Paad lâns it Waad' en het nieuwe, buitendijkse fietspad Zurich - Den Oever, staat een slow-tourism verbinding langs de kust tussen Kornwerderzand en Makkum hoog op het regionale, toeristisch-recreatieve verlanglijstje. Niet alleen omdat de huidige verbinding als onveilig wordt ervaren, maar ook als logisch vervolg op de toeristisch recreatieve (her)inrichting van Kornwerderzand en de mogelijke ontwikkeling van de Poort van Fryslân (kop Afsluitdijk).

De verbinding vormt de fysieke entree van de Friese IJsselmeerkust vanuit het noorden en vanaf de Afsluitdijk. Met de aanleg wordt een ontbrekende, toeristisch interessante schakel in het regionale fiets- en wandelnetwerk ingevuld.

In 2017 liet projectbureau De Nieuwe Afsluitdijk

(DNA) door advies- en ingenieursbureau Atensus een haalbaarheidsonderzoek uitvoeren naar de aanleg van een fietsverbinding, bij voorkeur aan de IJsselmeerzijde van de dijk. Hiermee wilde DNA de regio laten meeprofiten van de groei van het toerisme rond Kornwerderzand. Wat met het oog op de aanstaande ontwikkeling van Beleef Kornwerderzand enkel interessanter is geworden. In het haalbaarheidsonderzoek werd ook gekeken naar duurzame oplossingen. Tevens werd er een risicoanalyse gemaakt en een kostenraming opgesteld.

Het initiatief staat hoog op het prioriteitenlijstje van de gemeente Súdwest-Fryslân en ook Wetterskip Fryslân is bereid mee te denken/werken aan het project in het verlengde van de op handen zijnde dijkversterking. Er ligt een plan van aanpak. Een logische vervolgstap is het opstellen van een projectplan en opname van dit initiatief in deze eerste uitvoeringsagenda.

ACTIE

Projectplan opstellen en cofinanciering regelen (Wafo?).

WIE

Gemeente Súdwest-Fryslân i.s.m. Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân

DOEL

Verbinden Wadden, Afsluitdijk en IJsselmeerkust voor recreanten met zicht op unieke natuurwaarden IJsselmeerkust, bevorderen verkeersveiligheid. Veilige fietsverbinding Afsluitdijk - centrum Makkum

WANNEER

2023

KOPPELKANSEN

'Paad lâns it Waad', recreatieve voorzieningen langs route, IJsselmeerkustroute, bereikbaarheid Makkum, acties/maatregelen Routenetwerk Friese IJsselmeerkust

DRAAGT BIJ AAN

Opgave Dagrecreatieve Netwerken (Gastvrij Fryslân 2028), position paper Gastvrij Súdwest Fryslân 2030, Waterlijn NBTC, LF-en LAW-routes, natuurbeleving en recreatieve ontsluiting Kornwerderzand en Makkum, RMP provincie Fryslân (mobiliteit/verkeersveiligheid).

BREDE WELVAART

SDG 8,9,10

STAKEHOLDERS

Gemeente Súdwest-Fryslân, Wetterskip Fryslân, provincie Fryslân

INVESTERING

Onbekend, onderdeel projectplan

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Recreatie:

- maakt IJsselmeer- en Waddenkust beter beleef- en bereikbaar
- vergroot de wandel- en fietsmogelijkheden in het gebied
- versterkt de gastvrijheidssector in Kornwerderzand en Makkum

Energie:

- bevordert de energieneutraliteit
- belangrijke stimulans voor elektrisch vervoer langs de kust
- beperkt het autoverkeer en daarmee het energiegebruik

Economie:

- versterkt het vestigingsklimaat

3 MAKKUMER NOORDWAARD (KRW NATURA2000/DELTAPROGRAMMA)

De Makkumernoordwaard staat bekend om haar prachtige witte schelpenstrand, ontstaan doordat stroming en golfslag een wal van zand met schelpen heeft geworpen. Het gebied biedt een veilig onderkomen aan zeldzame vleeskleurige orchissen en Noordse woelmuis, soorten die sterk onder druk staan in Nederland. Erosie en verdroging leiden echter tot natuurnelpunten voor karakteristieke flora, waaronder trilveen, en fauna (o.a. moerasbroedvogels) in het gebied.

Vanwege natuurherstel wordt (eerst) gekozen voor herinrichting van de schelpenbank achter de strandwal, waartoe wilgen moeten verwijderd, en aanvullend maaibeheer (en afvoer maaisel om voor verschraling te zorgen). Daarbij is het uitgangspunt (eerst) het realiseren van 10 hectare vochtige, kalkminnende vegetatie. Er wordt onderzocht meer maatregelen uit te kunnen voeren, waarvoor wellicht PAGW-middelen kunnen worden ingezet.

ACTIE

Aanbesteding en uitvoering project

WIE

Programmabureau Friese IJsselmeerkust

DOEL

Bestrijding erosie en verdroging, i.c.m. kustbescherming en herstel natuurwaarden.

WANNEER

2023 - 2025

DRAAGT BIJ AAN

KRW, Natura 2000, Gebiedsagenda IJsselmeer 2050, Natuurambitie Grote Wateren

BREDE WELVAART

SDG 13, 14, 15

KOPPELKANSEN

opbrengst themagroepen VFIJ, suggesties Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust, PAGW initiatieven/middelen

STAKEHOLDERS

It Fryske Gea, gemeente Súdwest-Fryslân,

BOUWKOSTEN

Geraamd op € 257.000,-

Waarom in UP? Initiatief sluit aan bij thema's:

Natuur:

- het project verbindt en versterkt natuurlijke overgangen
- de biodiversiteit wordt versterkt

Water:

- het project vergroot de klimaatrobustheid, veiligheid en waterkwaliteit van het watersysteem
- er wordt geanticipeerd op het flexibel peilbeheer van het IJsselmeer
- de overgangszones tussen water, land en kuststrook worden versterkt

4 HERINRICHTING BUITENHAVEN MAKKUM

Makkum heeft een belangrijke verbindingfunctie over water naar de Wadden en het achterland. De Makkumer buitenhaven (gemeentehaven) speelt daarin een belangrijke rol. In de huidige situatie laat de kwaliteit en de functionaliteit van de haven te wensen over. Ook zijn voorzieningen niet meer op orde.

Om de functionaliteit en de veiligheid van de haven te borgen, worden in 2023 vanuit gemeentelijk onderhoud de eerste maatregelen getroffen. Dit biedt kansen voor een herinrichting die de haven veiliger, bruikbaar en aantrekkelijker maakt voor zowel de jachtbouw, bruine vloot, recreatievaart, visserijvloot en mogelijk ook voor het aanmeren van grotere passagiersschepen.

Met de herinrichting kunnen ook bestaande problemen en overlast voor omwonenden worden aangepakt. Waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het

aantrekkelijker maken van de woon- en leefomgeving voor zowel bewoners als ondernemers in het gebied.

Bij de inrichtingskeuzes kan ingespeeld worden op (toekomstige) ontwikkelingen. Denk daarbij aan:

- klimaatadaptatie, in de vorm van drijvende steigers
- (mogelijke) verschuiving in doelgroepen die van haven gebruik maken
- elektrificatie watervervoer en recreatievaart, bijvoorbeeld in vorm van pilot offgrid, krachtstroom voorziening voor het snelladen

De herinrichting draagt bovendien bij aan het beperken van overlast, de leefbaarheid, het vestigingsklimaat én de rol en betekenis van Makkum als een van de voornaamste, toeristisch-recreatieve bestemmingen in Fryslân (gastvrijheidseconomie).

ACTIE

Projectplan opstellen, (co)financiering regelen

WIE

Gemeente Súdwest-Fryslân

DOEL/AMBITIE

Vernieuwing en noodzakelijk onderhoud, capaciteitsuitbreiding, scheiden verkeersstromen, uitbreiden capaciteit en vergroten aantrekkelijkheid en recreatiewaarde omgeving, leefbaarheid omwonenden en veiligheid en (economisch perspectief gebruikers.

WANNEER

2023 - 2025

KOPPELKANSEN

Upgrading/verbeterde ontsluiting directe omgeving, acties/maatregelen Routenetwerk Friese IJsselmeerkust

DRAAGT BIJ AAN

Beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028 (opgave Vitale Waterrecreatie) en position paper Gastvrij Súdwest-Fryslân 2030, nautische economie, visserij, leefbaarheid, vestigingsklimaat.

BREDE WELVAART

SDG 9, 17

STAKEHOLDERS

Gemeente Súdwest-Fryslân, visserij, recreatie- en scheepvaart, lokale bedrijfsleven

INVESTERING

Nog in te vullen

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Recreatie

- draagt bij aan het versterken en verduurzamen v.d. waterrecreatie sector
- versterkt het recreatief vaarnetwerk in NW-Fryslân
- versterkt de gastvrijheidssector in Makkum
- biedt de cruisevaart meer mogelijkheden

Energie

- draagt bij aan de voorziene verduurzaming van de havens

Economie

- het vestigingsklimaat in het havengebied e.o. krijgt een sterke impuls

3.2.2 Makkum – Stavoren

1 WORKUMERWAARD (VFIJ)

De Workumerwaard heeft veel last van erosie en sedimentatie. De huidige buitenwaard wordt onder invloed van storm en hoogwater jaarlijks enkele meters kleiner. Dit gaat ten kosten van duizenden grondbroeders en kolonievogels en verkleint de waarde van de waard als vooroever die bijdraagt aan de kustbescherming. De buitenwaard wordt in het kader van het project Versterken Friese IJsselmeerkust komende jaren uitgebreid, versterkt en aangevuld met van zand en schelpen. Dit over de gehele lengte van 2,3 kilometer, waarbij het natuurgebied tot ongeveer 250 meter in het IJsselmeer reikt.

Tussen de huidige buitenwaard en de nieuwe deel wordt een zomerkade aangelegd, met daarachter een beschermd gebied dat in de broedperiode niet overstroomt dankzij een slimme stormbroedkering. Het project voorziet ook in een verbinding tussen de binnen- en buitenwaard als bijdrage aan de noodzakelijke versterking van de ecologische kwaliteit van het IJsselmeer.

ACTIE

Aanbesteding en uitvoering project

WIE

Projectbureau VFIJ

DOEL

Erosiebestrijding, kustbescherming en herstel natuur- en ecologische waarden

WANNEER

2023 - 2025

DRAAGT BIJ AAN

KRW, Natura 2000, Gebiedsagenda IJsselmeer 2050, Natuuraanpak Grote Wateren

BREDE WELVAART

SDG 13,14,15, 17

KOPPELKANSEN

Opbrengsten themagroepen VFIJ, suggesties Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust, PAGW initiatieven/middelen, realiseren vispassage, ontsluiting en herinrichting kijkplateau Hokje Bakker voor toeristen en bezoekers met info over cultuurgeschiedenis en natuur.

STAKEHOLDERS

It Fryske Gea, gemeente Súdwest-Fryslân, Deltaprogramma, Vogelbescherming Nederland

BOUWKOSTEN

Geraamd op 4.165.920,- (ex BTW)

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Natuur:

- het project verbindt en versterkt de natuurlijke overgangen
- er wordt voorzien in natuurlijke (overgangs)zones voor vissen, planten en vogels
- de biodiversiteit wordt versterkt

Water:

- het project vergroot de klimaatrobustheid, veiligheid en waterkwaliteit van het watersysteem
- er wordt geanticipeerd op het flexibel peilbeheer IJsselmeer
- de overgangszones tussen water, land en kuststrook worden versterkt

2 STOENCKHERNE (VFIJ)

Natuurreservaat Stoenckherne – ten zuiden van Workum - kampt met erosieproblemen en verdroging die met name de rietcultuur bedreigt. De aanpak is onder meer gericht op de aanleg van een strekdam, het vitaal maken van het riet, het creëren van slikranden en het realiseren van een gebied met natuurlijk peil, in combinatie met bredere watergangen.

ACTIE

Aanbesteding en uitvoering project

WIE

Projectbureau VFIJ

DOEL

Bestrijding erosie en verdroging, i.c.m. kustbescherming en herstel natuurwaarden.

WANNEER

2023 - 2025

DRAAGT BIJ AAN

KRW, Natura 2000, Gebiedsagenda IJsselmeer 2050, Natuuraanpak Grote Wateren

BREDE WELVAART

SDG 13, 14, 15, 17

KOPPELKANSEN

Opbrengst themagroepen VFIJ, suggesties Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust, PAGW initiatieven/middelen

STAKEHOLDERS

It Fryske Gea, gemeente Súdwest-Fryslân, Staatsbosbeheer, Deltaprogramma, Vogelbescherming Nederland

BOUWKOSTEN

Geraamd op €441.042,- (ex BTW)

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Natuur:

- het project verbindt en versterkt natuurlijke overgangen
- er wordt voorzien in natuurlijke (overgangs)zones voor vissen, planten en vogels
- de biodiversiteit wordt versterkt

Water:

- het project vergroot de klimaatrobustheid, veiligheid en waterkwaliteit van het watersysteem
- er wordt geanticipeerd op het flexibel peilbeheer van het IJsselmeer
- de overgangszones tussen water, land en kuststrook worden versterkt

3 IT SOAL (VFIJ)

Recreatiegebied It Soal kampt eveneens met erosie in combinatie met onregelmatige verzanding van strand en vaargeul. Na storm wordt een deel van het strand en de zandplaten die ervoor liggen weggeslagen, waarbij een groot deel van het zand in de vaargeul belandt die hierdoor niet altijd even goed begaanbaar is. Deze vaargeul speelt echter een cruciale rol in de verbinding naar de havens in Workum en het binnendijkse vaargebied Friese Meren.

Het VFIJ project voorziet in een herprofilering van het strand i.c.m. een nieuwe strekdam, ten noorden van de vaargeul die de erosie en verzandingsproblemen oplost. De dam krijgt bovendien een recreatiefunctie (wandelpad, inlaatvoorzieningen voor boten en visplanteaus). De maatregel voorkomt het verzanden van de vaargeul en zorgt er voor dat de havens van Workum en het achterland bereikbaar zijn en blijven. Het project biedt de nodige koppelkansen.

ACTIE

Aanbesteding en uitvoering project

WIE

Projectbureau VFIJ

DOEL

Bestrijding erosie en verzanding vaargeul, i.c.m. kustbescherming

WANNEER

2023 - 2025

DRAAGT BIJ AAN

KRW, Natura 2000, Gebiedsagenda IJsselmeer, Natuurambitie Grote Wateren, opwaardering strand en waterrecreatie Workum, Gasvrij Fryslân 2028/vitale waterrecreatie

BREDE WELVAART

SDG 13,14,15, 17

KOPPELKANSSEN

Herinrichting uitzichtpunt voor natuurliefhebbers en bezoekers, ontwikkeling integrale watersport- en -recreatievisie Workum (strand, jachthaven, sluis, voorzieningen....), verbeteren mogelijkheden voor zwemmers, surfers en zeilers die last hebben van (te) ondiep water, acties/maatregelen Routen netwerk Friese IJsselmeerkust

STAKEHOLDERS

It Fryske Gea, gemeente Súdwest-Fryslân, Rijkswaterstaat, Deltafonds, Vogelbescherming Nederland

BOUWKOSTEN

Geraamd op €2.837.126,- (ex BTW).

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Water:

- het project draagt in belangrijke mate bij aan het vergroten van de klimaatrobustheid, veiligheid en waterkwaliteit van het watersysteem
- er wordt geanticipeerd op het flexibel peilbeheer van het IJsselmeer
- de overgangszones tussen water, land en kuststrook worden aangepakt.
- de effecten van toenemende verzanding van de vaargeul worden genivelleerd

Recreatie

- de kuststrook wordt uitnodigender en beter beleef- en bereikbaar
- de waterrecreatie- en gastvrijheidssector krijgt een stevige impuls
- het wandelnetwerk wordt indirect versterkt
- het recreatief vaarnetwerk en bereikbaarheid van het achterland worden versterkt
- het strand ondergaat een upgradering
- impuls recreatiemogelijkheden (zwemmen, varen, surfen...)

Economie

- het vestigingsklimaat krijgt een stevige impuls

4 STRAND HINDELOOPEN (VFIJ)

Het strand, ten zuiden van Hindeloopen, kampt met strandafslag en houdt het aanwezige zand bovendien niet vast. Wat vervolgens richting de haven van Hindeloopen spoelt en voor verzanding zorgt. In het kader van het VFIJ project wordt het strand over een lengte van 350 meter hersteld door zand aan te brengen. Om nieuwe afkalving te voorkomen, wordt een beschermende onderwaterconstructie gerealiseerd. Met de ingreep wordt afslag voorkomen en kunnen waterrecreanten en sporters blijvend gebruik maken van het strand.

Met de ingreep wordt tevens ingespeeld op de regionale ambitie om de badcultuur terug te brengen ten zuiden van Hindeloopen. Wellicht wordt het voor Europarcs ook interessanter/mogelijk over te gaan tot de aanpak van het badpaviljoen. Iets ten zuiden hiervan verrijst immers hun nieuwe, buitendijkse vakantieoord. Los hiervan biedt de ingreep de nodige koppelkansen.

ACTIE

Aanbesteding project en uitvoering

WIE

Projectbureau VFIJ

DOEL

bestrijding afkalving strand, verzanding haven en behoud recreatieve voorziening

WANNEER

2023 – 2025

DRAAGT BIJ AAN

Gastvrij Fryslân 2028, herstel badcultuur,

BREDE WELVAART

SDG 13, 17

KOPPELKANSSEN

Restauratie badpaviljoen, suggesties themagroepen VFIJ en Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust, acties/maatregelen Routenetwerk Friese IJsselmeerkust, upgrading recreatieve voorzieningen strand

STAKEHOLDERS

Wetterskip Fryslân, gemeente Súdwest-Fryslân, Deltaprogramma, Vogelbescherming Nederland

BESCHIKBAAR

€ 201.588,-
budget

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Water:

- het project draagt in belangrijke mate bij aan het vergroten van de klimaatrobustheid, veiligheid en waterkwaliteit van het watersysteem
- er wordt geanticipeerd op het flexibel peilbeheer van het IJsselmeer
- het project dringt de effecten van toenemende verzanding (haven) terug

Recreatie:

- de kuststrook wordt uitnodigender en beter beleef- en bereikbaar
- de waterrecreatie- en gastvrijheidssector krijgt een stevige impuls
- het strand ondergaat een upgrading
- recreatiemogelijkheden en gastvrijheidssector krijgen een sterke impuls

5 CULTUURHISTORISCH HERSTEL PIENEN

Langs de kust tussen Stavoren en Molkwerum liggen in totaal 17 pieren die de golven langs de kustlijn breken. Vanwege het belang daarvan, in het kader van waterveiligheid, heeft Wetterskip Fryslân deze pieren opgenomen in het zogeheten herstelprogramma. Wat zoveel wil zeggen dat er jaarlijks groot onderhoud wordt gepleegd aan een aantal van deze pieren. Vroeger, voor de aanleg van de Afsluitdijk, kon dat onderhoud bij laag water plaatsvinden. Sindsdien kan dat niet meer en gebeurt op een manier die ten koste gaat van de authentieke, cultuurhistorische uitstraling van de pieren.

Wetterskip Fryslân heeft berekend dat het herstellen van de pieren op cultuurhistorische wijze, ruim 2 ton

per pier extra kost ten opzichte van regulier herstel. Deze meerkosten zijn periodiek en leveren dus bij ieder onderhoud opnieuw een extra kostenpost op. Op deze wijze aanpakken van alle pieren is geen optie vanwege de grote maatschappelijke kosten. Wetterskip Fryslân gaat i.h.k.v. het cultuurhistorisch belang van de pieren onderzoeken of er een tussenoplossing is voor alle pieren zodat met het bestaande onderhoudsbudget meer de cultuurhistorische waarde kan worden bewaard. Een andere optie is om alleen de grafzerkenpier op cultuurhistorische wijze te herstellen. Het herstel van de pieren heeft een cultuurhistorisch belang en draagt bij aan het aantrekkelijk(er) maken van de kustzone en -route.

ACTIE

Projectvoorstel indienen

WIE

Wetterskip Fryslân

DOEL

Behoud cultuurhistorisch erfgoed en vergroten beleefbaarheid kust

WANNEER

2023 – 2025

DRAAGT BIJ AAN

Gastvrij Fryslân 2028, cultuurbeleid SW-Fryslân,

BREDE WELVAART

SDG 13, 17

KOPPELKANSEN

Suggesties Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust, acties/maatregelen Routenetwerk Friese IJsselmeerkust, sluizencomplex/ bunker Molkwerum.

STAKEHOLDERS

Wetterskip Fryslân, gemeente Súdwest-Fryslân

INVESTERING

PM

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Cultuurhistorie:

- draagt bij aan het herstel van cultuurhistorisch waardevolle (water)infrastructuur
- vergroot de culturele identiteit van de kuststrook en draagt dit op bijzondere wijze uit.
- de pier met grafzerken gaat ook over het verhaal van de IJsselmeercultuur
- de pilot draagt bij aan het herstel van het monumentaal watererfgoed

Recreatie:

- de pilot maakt de kust aantrekkelijker en beter beleefbaar

3.2.3 Stavoren – Lemmer

1 HAVEN LAAKSUM

De haven van Laaksum vormt een cultuurhistorisch element aan de Gaasterlandse kustlijn. Van oudsher was het een vluchthaven, ten zuidoosten van de haven van Stavoren die bij stormachtige westenwind vrijwel onbereikbaar was. Vandaag de dag wordt de haven voornamelijk gebruikt door lokale bewoners. Tevens is het een pleisterplaats voor vaarrecreanten die van rust houden.

Vanuit plaatselijke belangen is een projectplan ingediend met wensen - waaronder de aanleg van een wandelpad en inrichting van een vogelkijkhut in de nabije omgeving - om de historische haven een kwaliteitsimpuls te geven. Een deel van de wensen wordt in het kader van VFIJ meegenomen, waaronder het aanbrengen van een zwemvoorziening en het vervangen van (rotte) meerpalen (onderhoud & beheer).

ACTIES

Uitvoering zwemvoorziening (Projectbureau VFIJ, 2023-2025)
en vervanging meerpalen (gemeente Súdwest-Fryslân toetsen
wensen plaatselijke belangen op uitvoerbaarheid + financiering
(Programmabureau Het Friese IJsselmeerkustgebied)

DOEL

Vergroten beleefbaarheid havenkom en kwaliteitsimpuls locatie

DRAAGT BIJ AAN

Erfgoednota Súdwest-Fryslân, beleidsdoelen provincie Fryslân
m.b.t. kwaliteitstoerisme, position paper Gastvrij Súdwest-
Fryslân 2030

BREDE WELVAART

SDG 9

KOPPELKANSEN

Realiseren wandelverbinding Mokkebank, vertellen verhaal
vluchthaventjes (zie ook opbrengst themagroepen VFIJ en
ingebrachte suggesties Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust)

STAKEHOLDERS

It Fryske Gea, Wetterskip Fryslân, gemeente Súdwest-Fryslân

BESCHIKBAAR

€ 250.000,-
budget

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Water:

- bijdrage aan het versterken van de klimaatrobustheid
en veiligheid van het haventje

Cultuurhistorie:

- draagt bij aan het herstel van cultuurhistorische infra-
structuur
- draagt indirect bij aan het ontsluiten van het verhaal van
de IJsselmeercultuur

Recreatie:

- kust wordt beter bereik- en beleefbaar
- versterking van het wandelnetwerk
- draagt bij aan toekomstbestendige waterrecreatie

2 MIRNSER KLIF EN HEGE GERZEN (VFIJ)

De stranden van het Mirnser Klif en Hege Gerzen hebben met strandafslag te kampen. Wat met het oog op flexibel peilbeheer niet minder zal worden. Om de recreatieve waarde van beide locaties in stand te houden - en koppelkansen m.b.t. de recreatieve infrastructuur te kunnen benutten - vindt op beide locaties

strandophoging plaats i.h.k.v. het VFIJ-project. Daarbij wordt de opgetreden erosie zoveel mogelijk hersteld en een zoveel mogelijk robuust systeem gerealiseerd. Daarvoor wordt bij Hege Gerzen, naast ophoging, een beschermende onderwaterconstructie aangelegd.

ACTIES

Aanbesteding en uitvoering project

WIE

Projectbureau VFIJ

DOEL

Erosiebestrijding en versterken waterrecreatie

DRAAGT BIJ AAN

Gastvrij Fryslân 2028, position paper Gastvrij Súdwest-Fryslân 2030

BREDE WELVAART

SDG 9, 15

KOPPELKANSSEN

Recreatief routenetwerk, opbrengst themagroepen VFIJ en ingebrachte suggesties Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust)

STAKEHOLDERS

It Fryske Gea, Wetterskip Fryslân, gemeente De Fryske Marren

BOUWKOSTEN

€ 350.000,-

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Water:

- bijdrage aan het versterken van de klimaatrobustheid en veiligheid

Recreatie:

- kust wordt beter bereik- en beleefbaar
- draagt bij aan toekomstbestendige waterrecreatie

3 MOKKEBANK (VFIJ)

Buitendijkse natuurgebied de Mokkebank kampt, net als andere natuurgebieden aan de Friese IJsselmeerkust, met erosie én verdroging. Een deel van de in de jaren negentig aangelegde zandplaten (120.000 m³) zijn in de loop der tijd deels verspoeld en deels aangegroeid aan de kust. Daarnaast kampt het gebied als gevolg van het omgekeerde peil met verouderd en verruigd riet en buitendijks grasland zonder natuurwaarde in plaats van kale en schaars begroeide delen. De (voorheen) kenmerkende natte moerasfauna (o.a. roerdomp en noordse woelmuis) staat dan ook onder druk. Ook fungeren de rietlanden niet langer als paai- en opgroei gebied voor vissen.

ACTIE

Aanbesteding en uitvoering project

WIE

Projectbureau VFIJ

DOELEN

Erosiebestrijding, tegengaan van verruiging en verdroging, herstel van natuurwaarden en ecologische kwaliteit van het watersysteem

WANNEER

2023 - 2025

DRAAGT BIJ AAN

KRW, Natura 2000, Gebiedsagenda IJsselmeer, Natuurambitie Grote Wateren

BREDE WELVAART

SDG 13,14,15

KOPPELKANSEN

PAGW, realiseren paai- en opgroei gebied voor vissen, herstel palenrijen en zichtbaar maken havenkom richting Laaxum, ontsluiten wandelverbinding met Laaxum (zie ook opbrengst themagroepen VFIJ en suggesties Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust)

STAKEHOLDERS

It Fryske Gea, Wetterskip Fryslân, gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren, Deltaprogramma, Vogelbescherming Nederland.

BOUWKOSTEN

€ 1.527.432,-

Met het project VFIJ wordt gewerkt aan erosiebestrijding en natuurherstel. Onder meer door in het gebied twee natuurlijk beheer peilpolders te realiseren, waarin een nattere situatie in winter en voorjaar ontstaat. Hierin wordt een slenkenpatroon aangelegd om extra oeverlengte te realiseren. De ingrepen bieden de mogelijkheid nieuwe leefgebieden te creëren voor broedvogels door de aanleg van bijvoorbeeld eilanden, ondieptes, rietvelden en oeverlanden. Wat bijdraagt aan de klimaatrobustheid van het gebied. Tevens wordt er - in de westelijke peilpolder - een vispassage gerealiseerd die beide peilpolders bedient. Deze passage zal de visstand in het IJsselmeer ten goede komen.

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Natuur:

- project verbindt en versterkt geleidelijke/natuurlijke overgangen
- er komen natuurlijke (overgangs)zones voor zowel vissen, planten als vogels
- project draagt in belangrijke mate bij aan het versterken en herstellen v.d. biodiversiteit

Water:

- het project vergroot de klimaatrobustheid, veiligheid en waterkwaliteit van het watersysteem
- er wordt geanticipeerd op het flexibel peilbeheer van het IJsselmeer
- de overgangszones tussen water, land en kuststrook worden versterkt

4 HERSTEL GEMAAL UITHEIINGSPOLDER

Het gemaal de Uitheingspolder is eenvoudig en robuust. Het is waterschapserfgoed en dateert van 1926. Het gebouw telt twee verdiepingen met onderbouw van beton en een bovenbouw van baksteen. Het platte dak bestaat uit een afgeronde betonplaat. Het gemaal is aan groot onderhoud/herstel toe.

ACTIE

Projectplan opstellen

WIE

Programmabureau Friese IJsselmeerkustgebied

DOEL

herstel waterschapserfgoed en bevorderen recreatie & toerisme

WANNEER

2023 - 2025

draagt bij aan

Gebiedsagenda IJsselmeer, Routenetwerk Fryslân, Gastvrij Fryslân 2028

BREDE WELVAART

SDG 9

KOPPELKANSEN

VFIJ-project Tacozijl, langzaamverkeer verbinding Kornwerderzand - Lemmer Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust stakeholders Wetterskip Fryslân, Stichting Waterschapserfgoed, gemeente De Fryske Marren

BESCHIKBAAR

PM

budget

Vanuit de mienskip bestaat de wens het gemaal de dubbelfunctie van uitkijktoren te geven. De stichting waterschapserfgoed wil ook graag dat het gemaal wordt opgeknapt en een publieksfunctie krijgt, waarbij het waterschapverhaal wordt verteld.

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Recreatie

→ beter beleef- en bereikbaar maken kust

Cultuurhistorie:

→ ontsluiten verhaal IJsselmeercultuur

→ herstel/herbestemming watererfgoed

5 TACOZIJL E.O.

In het kader van het VFIJ-project - en aanvullende overeenkomst RWS KRW/N2000 - wordt de komende jaren de ecologische (water)kwaliteit van het buitendijkse (gras)land verbeterd. Zo wordt er onder meer voorzien in een natuurlijke peilpolder, met een 'kwakernaak' vispassage, duiker, natuurvriendelijke oevers en een paai- en opgroeigebied voor vissen.

Als onderdeel van VFIJ investeert de regio in het aantrekkelijker maken van de entree en routestructuur in de directe omgeving van Tacoziyl. Zo wordt bij de vroegere inlaat van de Ee, die via zeesluizen aansloot op de Zuiderzee, een belevingsplek ingericht waar het verhaal van de belendende Joodse begraafplaats, de oude sluizen en de natuurontwikkeling zichtbaar wordt gemaakt. Hier komen ook bankjes en parkeergelegenheid.

ACTIE

Aanbesteding en uitvoering project

WIE

Projectbureau VFIJ

DOEL

Realisatie vispaaigebied op agrarische gronden, verbetering ecologische waterkwaliteit en recreatieve infrastructuur en belevingswaarde

WANNEER

2023 - 2025

DRAAGT BIJ AAN

Gebiedsagenda IJsselmeer 2050, KRW, natuurambitie Grote Wateren

BREDE WELVAART

SDG 13,14,15

KOPPELKANSEN

PAGW en suggesties Digitale Ideeënkaart IJsselmeerkust, realisatie wandel-fietspad vanaf Tacoziyl naar Sondel

STAKEHOLDERS

It Fryske Gea, Wetterskip Fryslân, Provinsje Fryslân, gemeente De Fryske Marren, Staatsbosbeheer, Deltaprogramma, Vogelbescherming Nederland

BOUWKOSTEN

ca. € 683.700,-

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Natuur:

→ het realiseren van meer natuurlijke overgangszones voor vissen, planten en vogels

Recreatie:

→ beter beleef- en bereikbaar maken kust

Cultuurhistorie:

→ ontsluiten verhaal IJsselmeercultuur

6 LANGZAAMVERKEERSVERBINDING LEMSTERHOEK – SONDEL

Samen met de provincie willen de gemeenten aan de Friese IJsselmeerkust de recreatieve waarden van de kuststrook optimaliseren. Belangrijk onderdeel daarvan zijn de langzaamverkeer routes, waarvoor onder meer verkenningen worden uitgevoerd (zie 3.1).

Concreter wordt er werk gemaakt van een aansluitende langzaamverkeersverbinding tussen Lemsterhoek en Nijemirdum. Hiervoor is de gemeente De Fryske Marren aan zet.

Het eerste deel betreft een wandelpad vanaf Lemsterhoek, langs de IJsselmeerkust naar Tacoziyl. Hier wordt aangesloten op het VFIJ-project 'fietspad Nijemirdum' dat vanaf Tacoziyl over het onderhoudspad

van Wetterskip Fryslân tot vlak voor kampeerboerderij De Groninger loopt.

Via een nieuw aan te leggen, en met de grondeigenaar af te stemmen pad, wordt vervolgens aangesloten op het Waterkeringpad. Vanaf hier kan een doorgetrokken wandelroute door Bosje Beamkamp worden gevolgd. Helemaal als die over het stukje weiland van Staatsbosbeheer doorgetrokken kan worden tot de Beuckenswijkstraat in Sondel. Daarmee ontstaat een aansluitende wandel- en (deels ook fiets-)verbinding tussen Lemsterhoek en de Gaasterlandse bossen.

Plan is om een en ander in overleg met betrokken grondeigenaren te verzorgen.

ACTIE

Projectplan vervolmaken, grond aankopen, afstemmen met SBB

WIE

Gemeente De Fryske Marren

DOEL

Doorlopende recreatieve route vanaf Lemsterhoek, langs IJsselmeerkust, via Tacoziyl en Nijemirdum naar Sondel.

WANNEER

2023 - 2024

DRAAGT BIJ AAN

Gebiedsagenda IJsselmeer, Gastvrij Fryslân 2028, Routenetwerk Friese IJsselmeerkust

BREDE WELVAART

SDG 9

KOPPELKANSEN

Verbeterde, recreatieve ontsluiting Tacoziyl e.o. (zie 4), suggesties
Digitale Ideeënkaart, acties/maatregelen Routenetwerk Friese IJsselmeerkust

STAKEHOLDERS

Gemeente De Fryske Marren, SBB, De Groninger, IFG, Wetterskip Fryslân.

BESCHIKBAAR

€ 190.000,-
Budget

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Recreatie:

- beter beleef- en bereikbaar maken kust
- voor publiek toegankelijk maken onderhoudspaden
- versterken wandel - en fietsnetwerk (als onderdeel doorlopend langzaamverkeersverbinding langs de IJsselmeerkust)
- versterken gastvrijheidssector

7 WANDELPAD WOUDAGEMAAL

Wetterskip Fryslân gaat de rietoever van het stroomkanaal opnieuw inrichten (KRW-richtlijn). Hierdoor ontstaat er gelegenheid om ten noordoosten van het gemaal, langs de rietkraag en smalle slenk, een natuurwandelpad met een uitzichtpunt op het gemaal aan

ACTIE

Projectplan vervolmaken, aanbesteden en uitvoeren project

WIE

Gemeente De Fryske Marren

DOEL

Gebruik maken en mensen laten proeven van natuurvriendelijke herinrichting stroomkanaal en laten beleven monumentaal Woudagemaal

WANNEER

2023 - 2024

DRAAGT BIJ AAN

Gebiedsagenda IJsselmeer 2050, Gastvrij Fryslân 2028, Routenetwerk Friese IJsselmeerkust

BREDE WELVAART

SDG 9

KOPPELKANSEN

Plattedijk, en langzaamverkeerroute Lemsterhoek - Sondel, suggesties Digitale Ideeënkaart waaronder oude palenrijen, vluchthaventjes en strandjes

STAKEHOLDERS

Gemeente De Fryske Marren, Wetterskip Fryslân

BESCHIKBAAR

€ 205.000,-
budget

te leggen. Gemeente De Fryske Marren heeft hiervoor een conceptplan uitgewerkt dat voorziet in genoemd uitzichtpunt als onderdeel van een fraai ommetje, vanaf de Platte Dijk, langs het water en weer terug over het Waterkeringpad.

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Recreatie:

- beter beleef- en bereikbaar maken kust
- versterken wandel- en fietsnetwerk (als onderdeel doorlopend langzaamverkeersverbinding langs de IJsselmeerkust)

Cultuurhistorie:

- draagt bij aan ontsluiten verhaal IJsselmeercultuur in vorm van zichtbaar maken werelderfgoed Woudagemaal

8 HERINRICHTING PLATTEDIJK LEMMER E.O.

Een meer aantrekkelijke en robuuste verbindingzone tussen het centrum van Lemmer (vanaf de stationsweg), het strand en het Woudagemaal staat al langer op het wensenlijstje van zowel de inwoners als de gemeente. Net zo goed als het beperken van de parkeeroverlast in het gebied. Na de aanpassing van een eerder ontwerpvoorstel, wordt de herinrichting van de Plattedijk e.o. ter hand genomen. Het plan voorziet onder meer in het

zoveel mogelijk concentreren van het parkeren op het grote parkeerterrein (ijsbaan) bij het strand. Daarvoor wordt bijvoorbeeld de toegang verbeterd. Ook komt er bij de strandopgang ruimte om fietsen te parkeren. Op markante plekken op en om de Plattedijk zelf wordt voorzien in onder meer de aanplant van bomen, de aanleg van straatmeubilair en deels nieuwe bestrating door asfalt te vervangen door klinkers.

ACTIE

Aanbesteding en uitvoering project

WIE

Gemeente De Fryske Marren

DOEL

Verbinding strand en centrum verbeteren en aantrekkelijker maken

WANNEER

2023 - 2024

BREDE WELVAART:

SDG 9

KOPPELKANSSEN

Verbeterde verbinding met Woudagemaal, fiets- en wandelroutes

STAKEHOLDERS

Gemeente De Fryske Marren, Wetterskip Fryslân

BESCHIKBAAR

Budget

WAAROM IN UP? INITIATIEF SLUIT AAN BIJ THEMA'S:

Economie:

- versterken vestigingsklimaat door o.a. betere ontsluiting centrum en beperken parkeeroverlast

Recreatie:

- beter beleef- en bereikbaar maken kust en het strand
- versterken wandel - en fietsnetwerk (als onderdeel doorlopend langzaamverkeersverbinding langs de IJssel-meerkust)

4 Organisatie

Dit hoofdstuk geeft beknopt inzicht in de manier waarop de betrokken overheden de uitvoering van initiatieven, samen met de regionale partners organiseren voor het eerste uitvoeringsprogramma richting 2030.

4.1 Organisatie

Binnen de Agenda IJsselmeergebied 2050 werken Rijk en regio onder andere samen in het Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied (BPIJ). De rolverdeling is daarbij als volgt.

- Het Rijk is verantwoordelijk voor wetgeving, kaderstelling en implementatie op hoofdlijnen
- De provincie is aanspreekpunt voor de Rijks-overheid richting regio en verantwoordelijk voor de verdeling van de Rijksmiddelen.
- De gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt voor de lokale stakeholders
- Het waterschap borgt de belangen als het gaat om waterveiligheid, voldoende en schoon zoet water.

Stuurgroep, programma- en projectmanagement Regionaal worden projecten, programma's en processen langs de Friese IJsselmeerkust ondergebracht in dit Uitvoeringsprogramma Friese IJsselmeerkust-

gebied. Per project wordt afgesproken wie de trekker is.

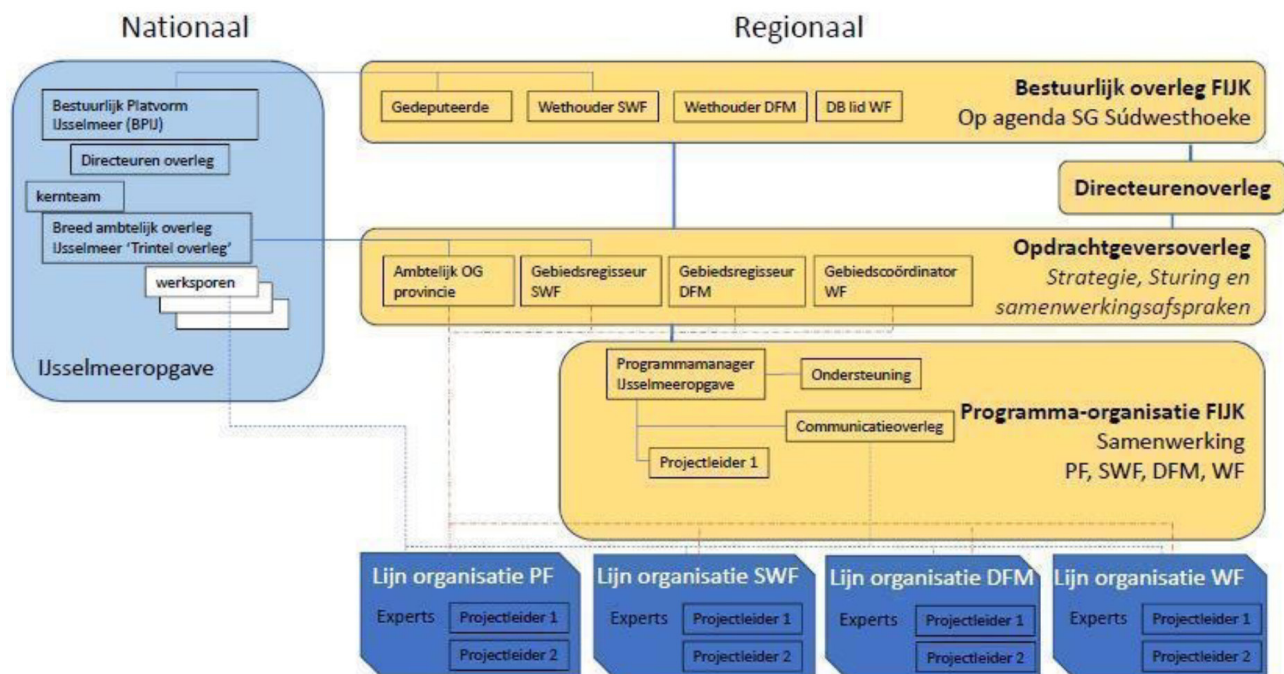
De opgave vindt bestuurlijke dekking in het Bestuurlijk overleg Friese IJsselmeerkust (staat op agenda Stuurgroep Gebiedsagenda Súdwesthoeke) die bestaat uit bestuurlijke en ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren.

Lagere overheden participeren in toenemende mate in gebiedsontwikkelingen, getuige ook de prominentere rol die zij krijgen in de gebiedsagenda's. Zij zijn veelal betrokken bij de praktische lokale invulling, uitwerking en realisatie van plannen.

Een en ander is weergegeven in onderstaand schema.

4.2 Programmamanagement en financiën

Het programmamanagement ligt bij het Programma-bureau Friese IJsselmeerkust. Dit bureau wordt bemenst door vertegenwoordigers van de vier participanten, onder aanvoering van een programmamanager. Het programmabureau zet onder andere de verkenningen uit, verzorgt de participatie, huurt expertise in, brengt partijen bij elkaar en faciliteert de uitvoering en

financiering van initiatieven. Zie voor meer informatie, contactgegevens en de bemensing van het projectbureau de website.

BESCHIKBARE MIDDELEN	
Provincie	
→	1,65 miljoen/jaar t/m 2032. Hierna opnieuw middelen vragen via GS/PS
SWF	
→	1 miljoen/jaar (2023 t/m 2027)
DFM	
→	nmb
WF	
→	nmb

Van de beschikbare middelen wordt een deel gereserveerd voor de bemensing van het programmabureau, de communicatie, de participatie en eventuele inhuur van kennis/capaciteit. De (resterende) middelen worden tevens ingezet om initiatieven, waar mogelijk, te (co) financieren en om externe middelen te genereren (zie 1.3). Huisvesting vindt plaats bij de samenwerkende partijen. Hier zijn geen kosten mee gemoeid. Uitgangspunt is dat het beschikbare budget minimaal verdubbeld wordt in de vorm van investeringen.

4.3 Communicatie

We communiceren op verschillende manieren over de inhoud, mogelijkheden, start, voortgang en oplevering van de initiatieven aan de Friese IJsselmeerkust.

Omdat wij persoonlijke communicatie belangrijk vinden, kunt u voor meer informatie of vragen bellen en/of een afspraak maken met de medewerkers van het projectbureau (zie www.frieseijsselmeerkust.frl).

Op de website www.frieseijsselmeerkust.frl publiceren we het laatste nieuws en vindt u alle relevante documenten. Daarnaast verschijnt er periodiek een nieuwsbrief waarvoor u zich, als belangstellende, kunt aanmelden. Ook zetten we social media in om belanghebbenden van actuele informatie en persberichten te voorzien.

Naast deze zaken organiseren wij regelmatig regionale informatie- en participatieavonden (zie 4.4). De locaties en data hiervoor maken we bekend op de website en via de digitale nieuwsbrief.

4.4 Participatie

Voorafgaande aan de totstandkoming van dit eerste uitvoeringsprogramma zijn er plannen en ideeën opgehaald uit de Mienskip. Een en ander is vastgelegd in, en als bijlage toegevoegd aan, het in 2022 verschenen Aanbiedingsdocument Friese IJsselmeerkustgebied.

De wereld staat niet stil en dat geldt zeker voor de ontwikkelingen in het gebied, dus de verwachting is dat er vanuit de Mienskip meer plannen, wensen en ideeën zullen blijven komen. Om die te faciliteren, worden de volgende stappen doorlopen:

- Pre-toets door programmteam (intern):
Het programmteam toetst of het plan of idee past - of passend te maken is - bij de ambities van de regio, zoals vastgelegd in het Ambitiedocument Friese IJsselmeerkustgebied.
- Uitwerken idee door oliemannetje en/of initiatiefnemers (extern)/procesleider (intern):
Het plan/idee wordt uitgewerkt, waarbij rekening wordt gehouden met de beoordelingscriteria zoals vermeld in het Uitvoeringsprogramma.
- Toets programmteam (intern):
Feitelijke toets aan beoordelingscriteria van het Uitvoeringsprogramma.
- Advies door adviesteam (extern) over prioriteitstelling programma:
Hierbij wordt aangesloten bij de bestaande infrastructuur van het adviesteam IMF/LAG en daarbij behorende planning vanuit Streekwurk/Leader. Het betreft een zwaarwegend advies.
- Stuurgroep Gebiedsagenda Súdwesthoeke (bestuurlijk):
De vier betrokken bestuurders geven een interbestuurlijke bevestiging waarna definitieve besluitvorming kan plaatsvinden bij het bevoegd gezag.
- Besluitvorming door Dagelijks Bestuur (bestuurlijk):
Uiteindelijk moeten de betrokken DB's beslissen over het al dan niet doorgaan van het project en daarvoor de benodigde middelen beschikbaar stellen.
- Uitvoering

Jaarlijks wordt een Mienshipsavond georganiseerd. Dit gebeurt op wisselende locaties in het IJsselmeergebied. Hierbij is de indeling in de vier deelregio's leidend. Bij deze avonden is de aanwezigheid van bestuurders gewenst. Doel van de avonden is informeren over de stand van zaken, ideeën en projectvoorstellen ophalen en de Mienskip laten meedenken over het adaptieve programma voor de volgende periode.

